

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SØNDERJYDSK MAANEDSSKRIFT

UDGIVET AF
HISTORISK SAMFUND FOR SØNDERJYLLAND

VED
CL. ESKILDSEN OG H. LAUSTEN-THOMSEN

INDHOLD:

1. *Gudmund Schütte*: National Styrkeprøve.
2. Nordslesvigske Sagn.

Nr. 2. 12. Aarg.

1. August. 1935.

Sønderjyllands Kreditforening

Telf. 398 Haderslev Telf. 399

Aktieselskabet

Københavns Tarm Kompagni

Frederiksholms Kanal 26, København K.
Central 5595. Telegradr. Danskslagt.

Anders Lervad & Søn

Askov pr. Vejen

Fabrikation af: Haand- og Kunstvæve med alt Tilbehør, Høvløbænke og Værktøj til Sløjd og Husflid. - Bogbinderværktøj. - Kurvemager-værktøj. - Alt i prima Kvalitet med fuld Garanti og til billigste Priser. Priser paa Forlangende.

NEW DEPARTURE FRIHJULSNAV

BEDST

BILLIGST

BRØRUP-VÆVEN.

Fneste danske Væv, der tilfredsstiller de mange Krav, der stilles af Hjemmevæverskerne. - - - - - Forlang Tilbud!

Poul Clausen, Brørup, Leverandør til Væveskolen Askovhus.

Spare og Laanekassen for Frøs og Kalvslund Herreder

i Rødding
(stiftet 1872)
Kontortid 9—12 & 2—5.

Køb dansk Arbejde!

Banken for Brørup og Omegn.

Aktieselskab.

Kontortid 10—12 & 2—4.

BRØRUP.

Overfarten Middelfart-Snoghøj

Korteste og bekvemmeste Overfart over Lillebælt.
Tilkørselsforhold ideelle. Moderne Færger

Fra Middelfart: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 7,30, 8, 8,30, 9,9,30, 10, 10,30, 11, 11,30, 12, 12,30, 13, 13,30, 14, 14,30, 15, 15,30, 16, 16,30, 17, 17,30, 18, 18,30, 19, 19,30, 20, 20,30, 21, 21,30, 22, 22,30, 23, 24.

- Fra Snoghøj: 0,15, 1,15, 2,15, 4,30, 5,30, 6,30, 7,30, 8, 8,30, 9,9,30, 10, 10,30, 11, 11,30, 12, 12,30, 13, 13,30, 14, 14,30, 15, 15,30, 16, 16,30, 17, 17,30, 18, 18,30, 19, 19,30, 20, 20,30, 21, 21,30, 22, 22,30, 23, 23,30

Støt dansk Industri

Aktieselskabet

Nordiske Kabel- og Traadfabriker

København F.

KABELVÆRK • TRAADVÆRK • VALSEVÆRK

N. MIKKELSEN SØRENSEN

Murermester og Entreprenør

Ndr. Fasanv. 217. Tlf. C. 4520, Taga 1700 og 1717
KØBENHAVN

Spare- og Laanekassen i Aarhus.

St. Torv 6. Aarhus. Telf. 101.
Kontortid: 10—1 og 3—6.

Forlang **Gulvtæpper**
fra
Sønderjydsk Tæppefabrik
A. R. KJÆRBY
Højer

Vejen Sparekasse.

Kontortid 10—12 og 2 4.

VEJEN.

^A/_S *Det Nordiske
Kamgarnspinderi,
Sønderborg.*

Spare- & Laanekassen for Kolding By og Omegn

Stiftet 1856

Reservefond ca. 1½ Million

DANSK ANDELS
LIVSFORSIKRINGSSELSKAB
KOLDINGHUS

Jernbanegade 41 Kolding
Afdeling for Opsparingsuhre

Sparekassen for Haderslev Bys Omegn

Kontortid:

9—12, 2—4. Lørdag 9 1.
HADERSLEV

Folkebanken for Als og Sundeved A/S

Kontortid: 9—1, 3—5.
SØNDERBORG

Alfred Benzon

København

C 194

Halmtorvet 29.

D. R. S.

1. August 1935.

NATIONAL STYRKEPRØVE

AF DR. PHIL. GUDMUND SCHÜTTE

I mange Aar har *Gudmund Schütte* været en aarvaagen Vagtpost mod tyske Angreb og Overgreb. Det vil utvivlsomt glæde vore Læsere her at møde hans stærke og frejdige Tale:

TRORSKAB, HJÆRTELIGHED, OPRIGTIGHED, OPREJST SINDELAG, — det er Drivkræfter, der stilles forrest ved det vældige tyske Tros-Gennembrud af 1933, — det, hvori den tyske Sjæl skal genfødes, og som, tænkes der vel, skal virkeliggøre Digteren *Geibels* Spaadom fra 1860erne:

Und es mag an deutschem Wesen
einmal noch die Welt genesen.

(Og det kan ske, at Verden
frelses engang ved tysk Væsen.)

Det er lignende »Absolutter«, der føres i Marken af Oxfordfronten.

I Digtet »*Deutscher Trost*« fra Frihedskrigen 1813 spiller den store tyske Frihedsmand *Ernst Moritz Arndt* ogsaa paa disse Strænge:

*Deutsche Treue, deutscher Gott,
deutscher Glaube ohne Spott,
deutsches Herz und deutscher Stahl
sind vier Helden allzumal.*

Tysk Troskab, tysk Gud,
tysk Tro uden Spot,
tysk Hjærte og tysk Staal
er tilsammen fire Helte.)

(Mærkeligt nok lægger han galt sammen; for Summen maatte dog være 5, ikke fire.)

Deroverfor stiller *Arndt* som Modsætning, der bør skyes af Tyskerne, de Vælskes »*Snigmord*« og »*Trællelader*«.

Lignende Tanker, dog ikke særlig rettet mod de Vælske, udtaler *Schiller* i Digtet »*An die Freude*«:

*Festen Mut in schweren Leiden,
Hülfe, wo die Unschuld weint,
Ewigkeit geschwornen Eiden,
Wahrheit gegen Freund und Feind!
Männerstolz vor Königsthronen,
— Brüder, gält es Gut und Blut —,
dem Verdienste seine Kronen,
Untergang der Lügenbrut!*

(Fast Mod i svære Lidelser,
Hjælp, hvor Uskylden græder,
Evhæd for svorne Eder,
Sandhed mod Ven og Fjende!
Mandsstolthed foran Kongetrøner
— Brødre, gjaldt det Gods og Blod—,
til Fortjenstfuldheden dens Kroner,
Undergang til Løgneynghen!)

Allerede Digtet »Antikrist« fra 12. Aarhundrede viser det samme Grundsyn paa Tyskheden. Heri optræder Antikrist med snilde, daarende Virkemidler, og Hyklerne søger at bane ham Vej. Men Hykleriet frastøder de sanddru Tyskere og tykkes dem det værste af alle Onder. Medens Franskmændene vindes ved Smiger og Gaver, vrager Tyskernes Konge stolt alle Antikristens Venskabstilbud. Antikrist maa udholde den tyske Krigsrasen, den navnkundige *Furorteutonicus*, som han gruer saa meget for. Men de sejrriige Tyskere ser ham gøre Undere, ja, endog vække en død til Live; da vakler deres ærlige Sind, de holder ham for den tilbagevendende Krist, hylder ham og underkaster i hans Tjeneste Hedningerne. — Derpaa optræder Profeterne Elias og Enoch, prædiker Kristi Evangelium og vinder Israeliterne derfor. De lider alle Martyrdøden. Tilslut slaar Lynet ned, knuser Antikrist, hvorpaa kirkelig Sang forkynder den himmelske Dommers Komme.

Man ser, Forfatteren er ingen haardkogt Fanatiker. Hans Tyskere kan fejle, naar Prøven bliver for vanskelig. Fri for Antisemitisme lader han det udvalgte Jødefolk vinde Martyriets Palme fremfor Tyskerne. Men hans Grundsyn er dette, at Tyskerne ejer en vældig Ærlighed og Oprigtighed, som kun et uigennemtrængeligt Blændværk kan lede paa Afveje.

Der er i denne Problemstilling noget, der minder om Tyskhedens Udvikling i nyere Tid.

Frihedskrigen var et mægtigt Opbud af Kræfter til Udfoldelse af tysk Troskab, Oprigtighed, oprejst Sindelag. Og som yderste Forkæmper fremgik deraf *Karl Follens* Studenterklub »Die unbedingten«. Her gaar den oprigtige Stræben over Stregen; thi hvor det gælder Frihedens hellige Sag, er ethvert Middel tilladt, — Løgn, Svig, Mord. At det ikke var Mundsvejr, viste sig i 1819, da Student *Sand* nedskød Digteren *Kotzebue*, medens et lignende Attentat forsøgt af *Löning*, men mislykkedes.

Hvad der særlig interesserer os Danske, er, at til *Follens* Klub hørte bl. a. den slesvig-holstenske Separatismes første store Foregangsmand, *Uwe Jens Lornsen*, der blev en Forfægter af Fordomsfriheden i Valget af Midler. Men derom senere.

Allerede i 18. Aarhundrede havde Preussen fostret en typisk Repræsentant for Fordomsfriheden, nemlig Kong *Frederik den Store*. Han indleder 1740 med et eklatant Retsbrud Annexionen af Slesien fra Østrig. Og 1772 giver han Signalet til Polens Delinger, der fortsættes 1793 og 1795.

Den vigtigste teoretiske Forkæmper for Nationaldogmet i dets

særlige preussiske Form blev iøvrigt den store Historiker **H e i n r i c h T r e i t s c h k e** (1834—1896). Han sætter den fordomsfrie Magt dyrkelse i System. Medens Freytag ikke kan forlige sig med Bismarcks usande, rænkefulde Politik, skriver Treitschke derom til Louise Brockhaus, 1. 10. 65: »Jeg tilstaar, at jeg er af grovere Stof«. I et Brev til sin Hustru, 10. 4. 67 skriver han, at Diplomatiets vel er et af de mest forløjede Haandværk, men naar det er drevet i tysk Interesse paa en saa storslaaet Maade med Snedløb og Energi som af Bismarck, kan man ikke nægte det en vis hjærlig Anerkendelse. Og i sit Essay om Cavour udtaler Treitschke, at Statsmanden ikke som den jævne Borger har Lov til at opfatte sin Vandels og sit Rygtes pletfrie Renhed som det højeste af de moralske Goder. »Han lever for sit Folks Livsmaal, han skal vide at tyde Tidens Tegn, udfinde den guddommelige Tanke af Tildragelsernes Virvar og virkeliggøre den i haard Kamp. Dette alene er politisk Sanddrubed, dette den politiske Dyd, som til alle Tider forbliver ufattelig for Kvinder og Gemytsmennesker. Lader den træge Verdens Modstand sig ikke overvinde paa anden Maade, saa skal Statsmanden ogsaa for Ideens Sejr tage underfundige Midler i Brug, hvilke den enkelte ikke tør bruge for sin Handlings endelige Maal. At varme Hænderne paa Fædrelandets rygende Ruiner med den Selvros: jeg har aldrig løjet, — det en Munkens Dyd, ikke Mandens.« Her er vi unægtelig kommen temmelig langt fra Schillers »Sandhed mod Ven og Fjende, Undergang til Løgneynglen!« **H. v. P e t e r s d o r f** skriver i sin Omtale af Bismarcks Erindringer og Treitschkes Politik, at den nævnte dristige Sætning vil have Gyldighed for alle Tider. Den hævdes jo ogsaa, omend mindre specificeret, i det kendte engelske Ord: »Right or wrong — my country«. Eller i det Ord, man paa datter Jesuiterne: »Øjemeddets helliger Midlet«.

Den store Praktiker til at udføre disse Tanker er **B i s m a r c k**. Mest kendt er hans Omredaktion af Kong Wilhelms Emserdepeche, hvorved Krigen med Frankrig hidførtes i 1870. Bismarck hævder selv, at han kun har forkortet Ordlyden, ikke ændret den. Men Faktum er, at da Feltmarskalk **M o l t k e** læste den »forkortede« Ordlyd, udbrød han henrykt: »Den var en **C h a m a d e** (et Tilbagetogs-signal), men De har gjort den til en **F a n f a r e**!« Virkningen var, som Bismarck havde forudset, at faa »den galliske Tyr til at se rødt«. Saaledes blev Frankrig narret til at paatage sig Ansvar for Krigserklæringen, og Tyskland kunde staa som den sagesløse, udæskede Part. Derfor kunde **G e i b e l** tordne af fulde Bryst mod den djævelske Fjende og forpagte Vorherre for Tysklands Sag.

Ud drog fra Vest det Uhyre snu,
sit Rige at fæstne i Blod og Gru,
med Helveds Magter i Krigsforbund.
Verden at kue, det svor dets Mund.
Fælt trued Arvefjenden.

Den Helt fra Mark-Land, saa stærk og from,
med Tysklands Skarer fra Rhinen kom.
Bannere flagred, og over ham der
i Skyerne svæved Cherubims Hær.
Ære være Gud i det højle!

Resultatet blev i første Omgang Frankrigs Nederlag, Erobringen af Elsass-Lothringen og Stiftelsen af det tyske Kejserdømme. Af disse Resultater er siden Elsass-Lothringen og Kejsertronen gaet tabt; medens derimod den tyske Enhed er bleven staaende.

Ogsaa Verdenskrigen 1914 indleedes fra Tysklands Side med et ejendommeligt Exempel paa den af Treitschke docerede Fordomsfrihed i Valget af Midler. Det var dengang, Tyskland fraveg sin Underskrift paa Traktaten om Belgiens Neutralitet, idet det gennem Rigskansler B e t h m a n n - H o l w e g s Mund stemplede Traktaten som en »Lap Papir«. Dette regnedes for tilladeligt i Kraft af Sætningen »Nød bryder alle Love«. Men da saa England tog Anledning deraf til at slutte sig til Tysklands Fjender, foragedes Tyskerne inderlig og opsendte Bønnen: »Gott strafe England!« Altsaa Tyskland kunde frit fragaa en underskreven Traktat, men naar England i Forfægtelse af egne Interesser svigtede en Forudsætning, der kun eksisterede i Tyskernes Forestillinger og Raceteorier, var det en Forbrydelse! Og ligesom i 1870 forpagtedes Gud for Tysklands Sag.

Om denne religiøse Forpagtnings-Idé foreligger der en morsom lille Anekdote. En dansk Sønderjyde sad paa en Kro sammen med nogle Tyskere, der oftere drak paa »Gott strafe England!« Da han ikke drak med, blev de knotne og krævede ham til Regnskab. Men Sønderjyden svarede med tørt jysk Lune: »Nej, a er it saa religiøs«. Det slog dem, og de lod ham i Fred. Her finder vi det med fin Ironi paapeget, at Inddragelsen af Gud i den politiske Strid er en Forfalskning af Religionen. — Resultatet blev, som vi veed, ikke svarende til Tyskernes Forventninger.

I allernyeste Tid har vi set, hvordan den østrigske Revolution 1934 indleedes med Mordet paa Rigskansler Dollfuss og med en opdigtet Radiomeddelelse om, at den østrigske Regering var traadt tilbage. Paa Basis af denne Usandhed lokkedes Tusinder af godtroende Østrigere til at gaa i Døden eller drives i Landflygtighed. Atter her svarede Resultatet ikke til Forventningerne.

Endelig maa vi se paa det, der angaar os selv mest, nemlig Tyskernes Forhold til Sønderjylland.

Grundlæggeren af den slesvig-holstenske Separatisme, Uwe Jens Lornsen, var som sagt Medlem af Follens radikale Klub, der forfægtede Kamp for Frihedens hellige Sag med hvilke som helst Midler, medindbefattet Svig og Mord, og ogsaa lagde dette for Dagen i Gærningen. Hans Tro paa Slesvig-Holstens retfærdige Krav, som han forfægtede i Skriftet af 1830, var utvivlsomt ærlig nok, men at han fuldtud har tilegnet sig Fordomsfriheden i Valget af Midler, ser vi af hans Brev til Hegewisch 1834 (udg. af Pauls, Schleswig, 1925). Lornsen indrømmer aabenhjærtig at »vi udelukkende skylder Retsindet hos Kongen og det liberale Regeringsparti, at det Røre, vi har vakt, har ført til noget«. Men dette Retsind hos Modstanderne faar ikke hjælpe; Lornsen er ubønhørlig mod den kongelige Frihedsfjende. »Danskerne maa hidses paa Kongen«, skriver han; »Kongen maa fremstilles som Ordbryder«. Altsaa med koldt Blod bagvaskes!

Ved Siden af Lornsen meldte sig fra 1837 af den fyrstelige Tronkræver, Hertugen af Augustenburg. At han opfattede sin Arveret som et fuldkommen hjemlet Retskrav, er der ingen Grund til at tvivle om. Og det lykkedes ham hurtig at gøre det til et Idealkrav for det samlede Tyskland. Vi maa blot hævde, at naar han vilde lokke eller tvinge de dansksindede Sønderjyder ind i sin »Retsstat«, var det en Forfalskning af Rettens Idé.

Ved Oprørets Udbrud i Rendsborg 1848 sprang denne Forfalskning ud i fuldt Flor. En af Lederne stod op og forkyndte den dundrende Usandhed, at Sønderjylland var tysk i Sprog og Sind fra Kongeaalen til Ejderen. Og Prinsen af Noer, iført dansk Generaluniform, indbildte Tropperne, at Kongen var fangen af københavnske Oprørere, og at de slesvig-holstenske Rejsningsmænd kun varetog den ufrie Landsherres Interesser! Senere ytrede Føreren Beseler derom til Amtmand Jacobsen: Hvis vi ikke havde opretholdt Legitimiteten, vilde vi efter tre Dages Forløb have været landflygtige i Hamborg«. (Sach, »Geschichte der Stadt Schleswig«).

Ved slige Kneb indfangedes baade den overvejende kongetro Almue i Sønderjylland og den i sønderjyske Sager fuldkommen uvidende Almenhed i Tyskland.

Den religiøse Tro paa Slesvig-Holstens hellige Sag er af ingen tolket mægtigere end af Lybækkeren Emanuel Geibel. Et Digt fra to Aar før Oprørets Udbrud fortjener at kendes; det handler om Striden om Arvefølgen i Hertugdømmerne.

Nys Øbofolkets Konge lod
til os et Brev udsende,
som maatte vore Hjærter Rod
brat til et Modstød vende.
Vi raaber nej og atter nej!
Lad ham kun Voldsbrev skrive!
Vi *vil* ej være Danske, nej!
Vi *vil* kun Tyske blive!

Af tysk Ler blev vi støbt engang,
vi gamle og vi unge.
Tysk lød vor Spøg ved Bægerklang,
tysk bad til Gud vor Tunge.
Skænk tysk Vin i, det skikker sig,
og lad os tysk Lov skrive!
Vi *vil* ej være Danske, nej!
Vi *vil* kun Tyske blive!

Vor Hertug har det Bud de bragt:
han skal med Tvang os bøje,
saa skal vi nok, fromt og forsagt,
snart falde kønt til Føje.
Syng da, saa Borgen rokker sig,
ja, ryst hver Vindusskive:
Vi *vil* ej være Danske, nej!
Vi *vil* kun Tyske blive!

Ej fremmed Statsprunk lindrer os
de hjemmefølte Smerter.
End koger gamle Saxers Trods
os dybt i vore Hjærter.
Den Kraft, som Albion vandt før sig,
kan Aag og sønderbryde.
Vi *vil* ej være Danske, nej!
Vi *vil* kun Tyske blive!

Vort Land er tysk, trods Brev og Ord.
I skal os finde rede!
Os Modet dybt i Hjærtet bor,
og vi har Sværd i Skede.
Fra vore Læber skal man ej
før Død det Ord fordrive:
Vi *vil* ej være Danske, nej!
Vi *vil* kun Tyske blive!

Samme Vælde og profetiske Fremsyn viser Geibel i et Digt, som handler om Slesvig-Holstenernes Nederlag og Fredslutningen i London 1851—52. Han sammenligner Freden med en Ret Mad, der er fordærvet ved mange Kokkes Smagen. Og han slutter truende saaledes:

Dog, Kokke, vogt jer bare!
Jeg frygter for det Syn:
en Aandsværm vil fare
af Kedlen op som Lyn.

Da vil med Storm de true
og gennem Luften gaa.
Da vil med Skræk man skue
i Flammer Verden staa,

til Jættebranden svider,
hvad fejgt I underskrev.
Som Støv til alle Sider
blir spredt jert Skændselsbrev!

Den Dommedag, Geibel varsler, oprandt for Danmark i 1864. Nu kunde han juble:

Hvad klinger fra Byer i festlige Lag,
Hvad jubler de Pauker og Horn vel idag?
Hvad bruser fra Vande hist nede ved Sli?
Hør, Fjenden er slaet, og Slesvig er fri!

Iøvrigt var det nu nærmest **Treitschke**, der tog **Têten** blandt Nationaldogmets flammetedede Apostle. Paa et stort Folkemøde straks efter Frederik VII.s Død tordnede han ud, at nu maatte tyske Forbundstropper indsætte Hertug Friedrich VIII i hans retmæssige Arveland; »kan Tyskland ej opfylde denne Pligt, vil ingen tysk Fyrste fremtidig kunne pukke paa sin legitime Ret, og Tyskerne vil næppe kunne undgaa det Haansord, at de er en Hoben fejge Lærde, kun skikkede til at være i fremmed Brød som Spillekanter, Malere og Skolemestre«. Her er Nationaldogmets Absolutkrav om Troskab naglet fast til Mastetoppen med den voldsomste Kraft.

Og hvad var det hele saa værd? En eneste Mand vovede paa Trods af det samlede Tysklands Nationalvilje at rive dette hellige Løsen ned og trampe det under Fødder som en foragtelig »Lap Papir«. Denne ene var **Bismarck**. Han aflivede Dogmet, da han med blodig Haan erklærede paa bredt Plattysk til den narrede Tronkræver, »at man vel nok havde Lov til at dreje Halsen om paa den Kylling, man selv havde udklækket«.

Sligt maatte vel udæske Tronkræverens svorne Vaabendrager, **Heinrich Treitschke**, til et voldsomt Forsvar for det truede Ideal? Nej, ingenlunde. For Treitschke havde hurtig ladet sig omvende af det bismarckske Anskuelseskursus i den mest radikale Fordomsfrihed i Valget af Midler. I en ledende Tidsskriftartikel ved Nytaar 1865 vender han sig mod Augustenborgeren og opfordrer Tyskerne til »den gavnlige Jesuitisme at fjerne den brydsomme Herre med et Spark«.

Og saadanne Spark var Bismarck Manden for at give. Han sendte f. Eks. 1865 Prins **Hohenlohe** paa en uofficiel »Studierejse« til Nordslesvig for at vifte med Udsigt til Genindlemmelse i Danmark og at fremkalde et dansknationalt Smertens- og Anklageskrig mod Augustenborgerens Parti!

Og Resultatet gav ham Ret. Efter faa Aars Forløb var det lykkedes Bismarck at udrydde Slesvig-Holstenernes Troskab mod den »retmæssige Arveherre«. Den politiske Slesvig-Holsteinisme var hermed standdød.

Her sandes det, at Fals slaar sin egen Herre paa Hals. Den Fordomsfrihed i Valget af Midler, som Slesvig-Holsteinismen siden Uwe Jens Lornsens Dage havde udklækket, endte med at vende sig mod sit eget Ophav og gøre det af med det. Og Bismarck, selvom hans Midler langt fra var fine, staar her som Fuldbyrderen af en guddommelig Retfærdighed.

Den politiske Slesvig-Holsteinisme er hermed som sagt sten-

død. Naar der nutildags tales om en fortsat Slesvig-Holsteinisme, er det en Forfalskning. Slesvig-Holsteinismens bærende Idé var Troskaben mod den stedlige Arveherre. Og man kan ikke samtidig prise Slesvig-Holsteinismen og prise Bismarck som Slesvig-Holsteins Frelser, — ham, der jo netop var Slesvig-Holsteinismens ubarmhøjertige Banemand. Man kan ikke samtidig blæse og have Mel i Munden.

Men i visse Ting fortsætter Nutidens saakaldte »Slesvig-Holstenerne« unægtelig Traditionen fra før 64, — nemlig i uforsonligt Danskerhad og i den frejdigste Fordomsfrihed i Valget af Midler. Uagtet de retsindige tyske Sprogmand alle som een har vidnet, at Sønderjysk var godt Dansk, har fanatiske Dilettanter uafsladelig søgt at indbilde Tyskerne, at det var ikke-dansk. I 1909 dristede den tyske Forening for Nordslesvig sig til at bede det statistiske Kontor i Berlin om ved fremtidige Folketællinger at gøre Skel mellem »Danske« og »Jyder«, altsaa med et Pennestrøg ophæve Danskhedens tusindaarige Enhed! I de sidste Dage myldrer det frem med Sprogkort, der fremstiller snart Als, snart et Strøg fra Flensborg til Aabenraa, snart den truede Firkant mod Sydvest som »tysk Folkegrund«, eller ogsaa uden lang Snak annekterer hele Nordslesvig som tysktalende. Det er tilstrækkeligt at konfrontere dem for øjeblikkelig at se deres uforligelige Modsigelser. Og naar det gælder om at oprette dansk-fjendtlige Privatskoler med dansk Statsstøtte, søger man, naar det lovkrævede Mindstetal af 10 Børn ikke er tilstede, at hjælpe sig ved at kapre Børn af indflyttede polske og russiske Arbejderfamilier.

Ordsproget »Ærlighed varer længst« har i de lokaltyske Agitatorers Praxis aabenbart faaet en ny Tydning. Nemlig: »Ærlighed tager længst Tid; derfor tillader vi os — for Idéens Skyld — en lille Genvej«.

Saaledes stræber man per fas et nefas at skabe den »tyske Kulturgrund«, hvorom Dr. R i c h a r d N i t s c h k e siger i Bogen »Das Auslandsdeutschum«: »Overalt, hvor Tyskere bor i Europa, — ogsaa dér, hvor de talmæssig er et Mindretal —, er de i aandelig og økonomisk Henseende de højere staaende, der har præget den Jord, som de bor paa, og gjort den til tysk Kulturgrund«.

Her har vi et potenseret Udtryk for Tyskernes voldsomme Kraft og Selvtillid, — den Selvtillid, der tror at skulle sejre, lige meget hvilke Midler den bruger. Tyskerne er overtlydede om, at de ejer Forjættelsen, den Forjættelse, som indebærer Sejren, som gør Løgn til Sandhed, brutal Magt til levende Ret, og forvandler en ufordelagtig moralsk Forpligtelse til en ligegyldig »Lap Papir«.

Hvordan staar vi Danske deroverfor? Svagt eller stærkt?
Har vi altid haft Retten? Har vi den endnu?*)

Vi har i tusind Aar haft den »historiske« Ret til Sønderjylland. Men vi har hævdet den daarlig. Vi har ladet den smuldre hen, ladet den ormegraves af det levende Livs Ret, af Spydstageretten, da vi lod Holsterjunkrene trænge sig ind og fortyske Sydslesvig.

Vi havde efter Trearskrigen Ret til at tilbagevise Tyskhedens anmassende Indtrængen i Nordslesvig. Men vi overskred Grænserne for vor Ret, da vi med Magt vilde genindføre Danskheden i den halvfortyskede Del af Sydslesvig og bl. a. paatvang 9 helt fortyskede Landsbyer dansk Skolesprog. Det er slem, naar en Stormagt øver nationale Overgreb; men det er meget værre, naar en Smaamagt prøver at gøre det samme. Den manglende Magt gør Forsøget paa nationalt Tvangsherredømme fuldkommen utilgiveligt. Og naar vi vilde gøre Krav paa ivrig tysksindede Sydslesvigere i Kraft af den »historiske« Ret, var det en Forfalskning af Rettens Idé.

Ogsaa var det galt, at vi i 1863 traadte en underskrevne Traktat under Fødder, som var den en »Lap Papir«.

Derfor har vi maattet bøde smertelig, som allerede Geibel varlede i sin profetiske Sang 1852.

Nu turde vi dog have taget ved Lære.

Og ser vi paa vor Historie som Helhed, saa maa vi nok erkende forskellige Misgreb og Forsyndelser mod Rettens Idé, — Rygangreb mod Svenskerne 1657 og 1710, Sprogtvang mod Sydslesvigerne efter 1851, Traktatbrud i 1863. Men dog tør vi trods alle Fejl og Nederlag hævde, at vi ikke i fordømmelig Grad har svigtet de store Absolutter, der af den moderne tyske Nationalreligions Apostle stilles i Forgrunden, — Kravene om Troskab, Hjærtelighed, Sandhed og oprigtigt Retsind. Vi har i den Retning ikke nødigt at skamme os overfor Tyskland.

Nok gør vore Naboers Nationalprofeter meget Væsen af den navnkundige »tyske Troskab«; men ser vi Sagen efter i Sømmene, finder vi, at tysk Historie gennem henvend 200 Aar paa afgørende Punkter har været ledsaget af en Fordomsfrihed i Valget af Midler, der ikke virker absolut tiltalende. Saaledes 1740, 1772, 1793, 1795, 1819, 1848, 1864, 1870, 1914, 1934.

For Danmarks Historie er det snarere karakteristisk, at det gentagne Gange har givet Afkald paa Midler, som Fordomsfriheden

*) Ved den følgende Fremstilling henviser jeg til min Bog »Dansk Folkekarakter«, hvor Exempelstoffet findes i anden Sammenstilling.

stillede til dets Raadighed. Derfor synger Digteren ogsaa: »O Danmark, paa Rænker du aldrig dig forstod«.

Danskhedens Ejendommelighed har Grundtvig opfattet som Hjærtelighed; vi tør vel tilføje: Sanddruhed og dens praktiske Udslag Retsind. (Jfr. hans Sang »Fædreneland«, hvor Danmarks Uvenner fremstilles som »Fjender af Sandhed og Retten, . . . Fjender af Kærlighedsætten«.) Dens Skæbne som Helhed afgiver et smukt og sjældent Exempel paa Folkets Samføling med dets Historie, paa en atter og atter udtalt, hjærtelig Kongetroskab, der viser, at Folket ser hen til Kongen som en Borgen for Statens Retfærdighed og Trivsel. I visse karakteristiske Tilfælde ser vi deroverfor Exempler paa Kongens tilsvarende Troskab mod Folket.

Folkets Følelse for Modersmaalet ytrer sig i Nationalitetens Navn »Dansk Tunge«, der opkom i Vikingetiden. Endnu varmere og hjærteligere kommer den frem i Folkevisen om Kong Erik Menveds Bryllup 1286. Deri hedder det, at Nonnerne ytrer deres Glæde ved at synge latinske Salmer; men hjærteligere var den Glæde, der gav sig Udtryk paa Modersmaalet;

End var der mere i Kongens Gaard, —
de legte med *danske Tunge*.

Intet andet Folk har i Nutiden skabt saa mange skønne og hjærtefølte Sange til Modersmaalets Pris. Forrest nævner jeg Lembckes »Vort Modersmaal er dejligt« og Grundtvigs »Moders Navn er en himmelsk Lyd«.

Og intet andet Folk lader Modersmaalets Hjærtelag spille og boltre sig i en saadan Række hædrende og følelsesfulde Fyrstetilnavne. Myten indleder vor Saga med Kongerne Dan hin Storladne og Frode Fredegod. Historisk fortsættes med Thyre Danebod, »de Danskes Gavn«; Knud Daneast, »de Danskes Kærlighed«; Erik Ejegod; Erik Emune, »den mindeværdige«; Erik Lam; Margrete Fredkulla, »Fredspigen«; Knud Lavard, »Brødgiver«; Valdemar Sejr, Valdemar Atterdag. De nedsættende Tilnavne er i afgjort Mindretal: Oluf Hunger, Erik Plovpenning (der lagde Skat paa Plovene), Erik Klipping (der klippede Mønterne)*), og de er langtfra saa ondartede som de tilsvarende i Udlandet: Ingjald Ildraade, Erik Blodøkse, Ha-

*) I Myten om den vilde Jagt optræder en Volmer hin Onde, der sædvanlig tydes som Valdemar Atterdag. Men Navnet er kun opstaaet ved en lydlig Sammenblanding; til Grund ligger Guden Valfader Odin. Samme mystiske Skikkelse kaldes i Jylland: Odinsjæger (Wojnsjæger etc.). jfr. Onsdag (Wonsdaw) = Odins Dag.

rald Haardraade, Robert Djævel, Marie den blodige, Karl den enfoldige, Henrik Trættekær, Leopold Kættersteger.

Dette var Modersmaalets Vidnesbyrd; og det samme klinger ud af Sagn og Saga.

Om vor første store Heltekonge, R o l f K r a k e, fortælles, at en ung Knøs, V ø g g, stiller sig op overfor hans Højsæde og mønstrer ham temmelig fripostig. Tilsidst siger Vøgg: »Jeg havde ventet at finde en mægtig Konge, og her finder jeg en Krake«. (Ordet »Krake« vil sige: en forkrøblet Stage). En Tyran havde svaret med at uskadelliggøre den formastelige; men Rolf erkender Skudsmaalets Rigthighed og siger rolig: »Godt, du har givet mig Navn. Du skylder mig nu egentlig en Navnegave; men da du vel intet har, bliver det nok mig, der bør give d i g een«. Dermed rækker han ham en Guldring. Vøgg sætter Ringen paa sin ene Arm og skjuler derpaa den anden Arm bag Ryggen. Rolf spørger hvorfor? »Jo«, svarer Vøgg. »Nu skammer den bare Arm sig for den ringsmykkede«. Kongen brister i Latter og giver ham en Ring til. Da sværger Vøgg, at om nogen fælder Rolf, da skal han, Vøgg, hævne hans Død. Og det Løfte kom han senere til at holde. Her har vi paa èt Bræt de tre danske Absolutter: den hele Fortælling er holdt i Hjærtelighedens Tone; Rolf erkender den nærgaaende Kritiks Sandhed uden at vredes, og hans Retsind byder ham at lønne Navnefæstet med en kongelig Gave.

Og videre fortælles om Rolf og hans Kæmper i »B j a r k e - m a a l e«, som i sin Tid var hele Nordens navnkundigste Kvad. Kongeætlingen H j a r t v a r overfalder lumsk sin Frænde Rolf i Lejregaard, — det er et dansk Tilfælde af Fordomsfrihed i Valget af Midler —, men Hirdmandsflokken slaar Kreds om sin Drot og følger ham i Døden. Den sidstlevende er V ø g g, der faar Lejlighed til at indfri sit Løfte om at hævne Kongens Død. Her har vi et Kvad, der udelukkende handler om den hjærtelige Troskab mellem Kongen og hans udvalgte Kæmper.

Dronning T h y r e D a n m a r k a r b o t bygger Forsvarsvolden Dannevirke, ikke ved despotisk Tvang med Pisk og Svøbe, men — ifølge Sagnet — i venlig Forstaaelse med et frivilligt arbejdende Folk. Det er Kongemagtens og Folkets enige og hjærtelige Samarbejde.

Kong S v e n T v e s k æ g fanges af Jomsvikingen S i g v a l d e ved List, — Fordomsfrihed i Valget af Midler —. Danmarks Kvinder slutter sig sammen (danner en Komité, vilde vi i vore Dage sige) og ofrer deres Guldsmykker for at tilvejebringe Løsesummen. Det er Folkets offervillige Kærlighed og Troskab overfor Kongen.

Kong Svend Estridsen forfølger Norgeskongen Harald Haardraades Flaade med overlegne Kræfter; for at redde sig finder Harald paa at lade danske Krigsfanger hive overbord, — det er Fordomsfrihed i Valget af Midler. Og han regner rigtig; for Svends Menneskekærlighed nænner ikke at lade Staklerne drukne, og mens de fiskes op, undslipper Nordmændene. Det er Kongens Kærlighed og Troskab overfor Folket.

Kong Svend kæmper længe med Harald for at afkaste Nordmændenes Overherredømme, lider Nederlag paa Nederlag, men lader sig ikke kue og fører tilslut sin Krig igennem ved sit uovervindelige, danske Taalmod. Det er Kongens Troskab mod Folkets nationale Retskrav, der er legemliggjort i hans Person.

Kong Erik Ejegod, fortæller Saxe, endte gerne sin Tale paa Tinge med at bede Almuen hilse Koner og Børn og selv Trælle fra ham, og lovede tillige at skaffe Hvermand hans Ret; thi, sagde han, det var Kongens Embede at skifte Sol og Vind lige mellem alle. Her har vi Hjærtelighed og Retsind gjort til udtrykkeligt Ledemotiv for Kongegerningen.

Hertug Knud Lavards Folkeyndest fremgaar af hans Tilnavn, som vil sige »Brødgiver«. Han gaar intetanende i Døden, blindt stolende paa Sanddruheden hos den Frænde, der med Fordomsfrihed i Valget af Midler har lagt Baghold for ham. Folkets hjærtelige Kærlighed til den myrdede Helt skaffede ham en Helgenkrone.

Sønnen, Kong Valdemar den Store, foretog Aar 1162 en Rejse til den tyske Rigsforsamling. Mødestedet var Besancon i det fransktalende Landskab Franche-Comté, som dengang stod under Tyskland. »Her slap Hestenes Foder op; og da Kongen klagede over, at han ikke kunde faa nyt at købe, bød Kejseren sin Staldmester skaffe Danerne det nødvendige. Han tog straks deres Staldsvende med sig og viste dem hen til en Landsby: dér kunde de tage, hvad de trængte til. Ukendte med Landsens Skik kom de nu vaabenløse og bad Bymændene om Foder til Hestene; men da de mærkede, at Pile og Spyd var alt det Svar, de fik, holdt de op med at bede og yppede Strid. De indtog nu Landsbyen; og da de i det samme vidt og bredt saa Røgskyer af brændende Byer, tænkte de, at det var bedst at følge Forbilledet og satte straks Ild paa den tagne Landsby, — noget Kongen tog sig usigelig nær. Nu gik der nogle Dage, og en Gang kom Valdemar med sin gamle Klage over Mangel paa Foder og bad Kejseren skaffe ham noget til Købs. Kejseren svarede dertil: »Nej, hele Landet her omkring er sandelig min Hustrus Arvegods, saa det er til ingen Nytte at købe, hvad man kan tage frit«. Men Val-

demar tog til Genmæle: »Jeg er Konge, ikke Stimand«, sagde han; »jeg agter ej at gaa paa Rov efter Føde, og hvad der hedder Uret hjemme hos mig selv, vil jeg ej kalde Ret blandt fremmede«. For denne sin Fromhed fik han stort Lov paa sig af alle Tysklands Fyrster; de saa med Undren paa hverandre og priste det Land lykkeligt, der styredes af en saa højhjærtet Mand. Saxe tilføjer: »I disse Lovord laa tillige en stiltiende Dom over deres egen Færd«.

Her har vi paa grelleste Vis den raa Fordomsfrihed i Valget af Midler stillet overfor Troskaben mod Retsindets Ideal. Naturligvis kan en Kritiker komme og sige, at det er Saxe selv, der har lagt sin Konge de højsindede Ord i Munden. Men selvom saa var, saa vilde Ordene dog udtrykke et Folkeideal, der rørte sig og fik Mæle i det danske Folk paa Saxes Tid.*)

Kong Valdemar Sejr slutter sin Herskergerning med at udstede Jyske Lov, 1241, hvori danske Lovgiveres Virke satte sig et smukt Minde. Den gjaldt i Sønderjylland lige til 1900. I Fortalen bliver Sandhedsmotivet understreget: »Ingen Lov er saa god at følge som Sandhed«.

Dronning Dagmar, Valdemars elskelige Hustru, forherliges i Folkevisen om hendes Død. Hun skildres som en Slags værnende Dis for Landet.

Ridder Niels Ebbesens Død 1340 fremkalder i en ond Tid et Glimt af Folkets Samføling med dets Historie. Folkevisen synger om ham:

Saa gæsted han sig en Kærling,
hun havde ikkun to Leve.
Den ene gav hun Niels Ebbesen,
han slog den kullede Greve.

Kong Valdemar Atterdag blev den Hersker, der høstede Frugten af Niels Ebbesens Gerning. I ham har vi undtagelsesvis en dansk Konge, der i stort Maal virker med Fordomsfrihed i Valget af Midler. Men hans Modstandere, de holstenske Grever og Hansestæderne, repræsenterede ingenlunde et modsat, højere Princip. De søgte udelukkende at mæske deres Pengepung til Skade for Landet; saa overfor dem staar Valdemar alligevel som Foregangsmand for den folkelige Stats-Idé. Og Folket lønnede ham ved at give hans Tilnavn en symbolsk Mening; oprindeligt stammede det vist fra hans plattyske Ed »der Dage« (»det var Fandens«), men i Tidens Løb omydedes det til Atterdag, »den, der atter skaber Dag i Danmark«.

*) At den nøje udpenslede Skildring af de tyske Fyrsters røverske Færd passer, kan der næppe være nogen fornuftig Tvivl om.

Under den indvandrede tyske Kongeæt Oldenborgerne er det i Førstningen, som om Folkets Samfølelse med dets Historie slappes. Kongerne faar ikke mere Tilnavne, og Folkevisedigtningen ebber ud. Dog kommer Strømmen efterhaanden atter i det gamle Leje. Den tyske Kongeæt fordanskes og faar danske Vaner, ganske modsat dem, der plejedes af de fremdeles tyske Frænder i Slesvig og Holsten.

Kong Kristian II blev en Borgerkonge af reneste Vand, og en af de sidste smukke Folkeviser synger vemodigt om ham, »den gamle Ørn«, der jages bort af Høge og Glenter.

Kong Frederik II udkøber Adelen af den kgl. danske Del af Sønderjylland og sikrer derved Bøndernes Selveje.

Kong Kristian IV er af Væsen den jævreste Folkelighed. Han søger, om end forgæves, at faa Adelen til at give Afkald paa Vornedskabet paa Øerne og paa Livegenskabet i Holsten og Sydslesvig.

Kong Kristian V udsteder Aar 1683 danske Lov, hvis Ophavsmænd hensynsfuldt omstøber Landskabslovene til en Enhed. Denne Lovbog er ved sin Humanitet og Klarhed epokegørende i Lovgivningens Historie. Og nøjagtig ligesom i Forgængerens Jydske Lov bliver i Fortalen Sandhedsløsenet indskærpet.

Kong Frederik IV frigiver sine vornede Bønder paa Jægerspris og ophæver Vornedskabet 1702; paa sine Rejser søger han hensynsfuldt at undgaa at plage Bønderne med møjsommelige Ægtkørsler. Et Sagn fortæller, hvordan han forklædt som Hovbonde sniger sig ind paa en sjællandsk Herregaard for at afsløre og straffe en ond Ridefoged, en bondeplagerisk »Fandenlille«.

Kong Frederik VI sætter Kronen paa Værket ved at ophæve Stavnsbaandet 1788 og at forbyde Negerhandelen i Dansk Vestindien 1804, — et glørværdigt Forbillede for de øvrige europæiske Stater. Tyskeren Gloy siger i »Leibeigenschaft in Holstein«, S. 71: »Det tjener de oldenborgske Konger til ikke ringe Hæder, at de helt uafhængig af Indflydelsen fra den franske Revolution er gaaet forud for de tyske Fyrster med et saa godt Exempel«. Folkets Kærlighed satte Kong Frederik det stolte Mindesmærke Frihedsstøtten. I den tyske Del af Hertugdømmerne forherligedes han med Masser af højtstemte Fædrelandssange. Saaledes sang Sønderjyden Rektor Clausen i Altona 1794 i Digtet »Dänenfreude«:

Ich freue mich, dass Dänenblut
in meinen Adern schlägt,
dass Dänentreu und Dänenmut
in meiner Brust sich regt.

Allermest karakteristisk er det dog maaske, at selveste Separatistførelseren **Uwe Jens Lornsen** siger i et Brev til Hegewisch, at »vi udelukkende skylder Retsindigheden hos Kongen og det liberale Regeringsparti, at det Røre, vi har vakt, har ført til noget«. Her maa vi nok gentage: »O Danmark, paa Rænker du aldrig dig forstod!«

Et lignende Vidnesbyrd, som gælder den samlede danske Række Konger, hørte vi fra Slesvig By 1927. Dengang fandt Preussen paa at ville omstøde Borgernes hævdvundne Ret til at bruge Sliens indre Bækken, og man oplevede da det Særsyn, at tysksindede Byraadsmedlemmer overfor den Stat, der havde udfriet dem fra Danskernes »Ty-ranni«, nu pukkede paa hele Rader af danske Kongeord.

Sin fjærne Koloni **Grønland** styrer Danmark ikke efter Forbilledet fra mange store »Kulturstater«, der udrydder eller i det mindste flaar de indfødte; tværtimod, paa virkelig mønstergyldig Maade bliver de værgeløse Indfødtes nationale Ejendommelighed taget under Vingerne og plejet, — ellers havde den for længe siden været ødelagt af Stornationernes omsværmende Fribyttere. Dette almindelig anerkendte Retsind bidrog i høj Grad til Danmarks Sejr i Grønlandssagen ved Voldgiftsretten i Haag 1933.

Misforstaaelserne og Stridighederne med Island bragtes paa fre-deligste og mest tilfredsstillende Maade ud af Verden ved Unionstraktaten af 1918.

Efter Verdenskrigen blev Danmark udtrykkelig undtaget fra at underskrive en Mindretalstraktat. Dets allerede gældende, humane Love regnedes for tilstrækkeligt Værn for det i Danmark indlemmede tyske Mindretal.

Forskellige folkepædagogiske og filantropiske Ideer er udgaede fra Danmark. Kolonihaver for Smaafolk anlagdes allerede 1778 udenfor Fredericia Volde og overførtes 1828 til andre Købstæder. De verdenskendte **Velgørenhedsmærker** er opfundne af den danske Postmester **Holbøl**. Efter Verdenskrigen tog Danmark sig gæstfrit af nødlidende tyske og østrigske Børn. Sidst men ikke mindst maa vi naturligvis nævne **Folkehøjskolen**, hvis Ophavsmand **Grundtvig** fremfor alt talte Hjærtelighedens Sag som Grundfaktor i dansk Folkesind.

Om en anden Grundfaktor, **Sanddruhed**, — den, der forfægtes i Jyske Lov og danske Lov —, synger **Grundtvig**, **Valdemar Rørdam** og **Helge Rode** i Fædrelandssange.

Grundtvig:

Langt højere, ædlere, finere Sprog
skal findes paa Fremmedes Tunge;
om Højhed og Dejlighed Danemænd dog
med Sandhed kan tale og sjunge.

Sort seer det ud,
men almægtig er Gud.
Dine Fjender til Lands
er og Fjenderne hans;
de er Fjender ad Sandhed og Retten,
de er Fjender ad Kærlighedsætten.

Valdemar Rørdam: Loke løj, og Loke smilte. Der var Splid i Ægirs Hal.
Da kom Thor med Lyn og Torden.
Løgneren blev smidt paa Porten
Se, det lyner! Hør, det tordner! Og vi skimter, hvad vi skal.

Helge Rode: Sproget slutter som en Handske
om en mild og venlig Haand.
Værn med Vid, hvad helt er vort!
Tal kun Sandhed, jævnt og kort,
gladest ved det milde!

Det mest kendte Løsen har *I n g e m a n n* givet i sin Sang om Holger Danske:

Naar Mænd jeg kasted min Handske, opslog jeg min Ridderhjelm. De saa, jeg var Holger Danske og ingen formummet Skælm.	Vil Dansken i Verden fægte og dølger Aasyn og Navn, jeg veed, at hans Aand er ej ægte, jeg tager ham ej i Favn.
--	--

— — —

»Sort ser det ud«, sang Grundtvig i 1848. Og det samme kan vi sige nu, da *T y s k e r n e* har ført det nationale Stormløb frem fra det erobrede Sydslesvig til det endnu danske Nordslesvig. Her maa vi nu kæmpe for Livet. Det er denne Nødværgestilling, der volder, at jeg ovenfor har søgt at sammenskrabe rosende Vidnesbyrd om Danskheden i saa stort Tal, at det kunde se ud som Praleri. Man siger »Selvros stinker«. Men vi er nødte til lidt Selvros for at hæve Modet og Selvtilliden.

Det gælder iøvrigt først og fremmest, om vi har taget ved Lære efter Fortidens Synder og Misgreb? Det troer jeg nok, tør siges med Sandhed. Vi har udtrykkelig givet Afkald paa at bruge Magtens usande og bagslaggivende Tvangsmidler overfor de frafaldne. Vi virker kun med frie, tilladelige Kulturmidler. Naar vi med Penge og Statsforanstaltninger støtter de vaklende og ligegyldige i deres truede Danskhed, da er det ikke Skrupelløshed, ikke Tvang, ikke Sjælekøb. De vaklende og ligegyldige er ikke Tabu for Stats-troskabens Talsmænd og Hververe. Ethvert Folk har saadant et slumrende Væv, som det er Folkeopdragelsens naturlige Opgave at vække til vaagent nationalt Blodomløb. I en saadan Vækkelse er der intet usandt, intet tvunget.

Helt anderledes derimod staar vore Modstandere. Deres Indpiskere farer frem, nu som før, med aarhundredgamle Usandheder om Folkets Historie og Sprog. De holder det som den gridske Jøde Shylock i Shakespeares »Købmanden fra Venedig« for deres gode Ret at skære et Skaalpund »lige gyldigt« Kød ud af Organismen for derved at dræbe det nationale levende Væv, og de undser sig ikke ved at bruge tilflyttede polske Arbejderbørn som Straamænd for at tilsnige sig dansk Statsstøtte til deres danskfjendtlige Privatskoler. Og alt dette paa Trods af Føreren Hitlers Forsikring, at Tyskheden ikke vil tvinge eller lokke nogen til sig, fordi den derved kun kan vinde de mindre værdifulde Elementer, som den ikke skøtter om. Her kan man i Ordets egentligste Forstand tale om »Sjælekøb«, om lyssky, usand Stræben.

Vi tør med fuld Føje hævde, at vi staar med Odelsretten, med Sandheden og med de ulastelige Midler overfor Modstandere, der virker med Fordomsfrihedens lumpne, uædle Kneb. Og om vort Standpunkt fylkes et enigt Folk; her kendes ikke mere Partier, kun Danske.

Men —, det bør ikke glemmes: der er en viss Fare ved at give Afkald paa Magtens usande Tvangsmidler og indskrænke sig til, hvad der forliges med Retten og Sandheden. Den trygge, fredelige Retsfølelse kan let blive en Sovende. Hvad hjælper det, at vi som Folk staar enige overfor den nationale Opgave, naar denne Enighed praktisk kun giver sig et vagt og valent Udslag?

Vore Modstandere med deres usande Stade har den Fordel at være kraftige, dygtige og skrupelløse. Skal vi ikke komme til kort, maa vor folkelige Enighed omsættes i en aandelig Magt vilje, i en brændende Følelse af Æresforpligtelse.

Det bør ikke ske, at man hører sige, som jeg stundom har hørt det her i Salling: »Hvad skal vi egentlig med disse Sønderjyder? Det er jo nogle fordringsfulde, utaknemmelige, kivagtige Mennesker, som vi kun har Plage af«. Nej, lad os hellere tale lidt sagtere om vor egen Fortræffelighed! Og lad os huske, at vi slet ikke i første Række kæmper for Sønderjydernes Skyld. Vi kæmper for vore egen. For hvis vi Danske, med Odelsrettens og Sandhedens ypperlige Trumfer paa Haanden, lader os gøre bet af de tyske Agitatorer i dette Slag Kort, saa er vi de ynkeligste Dosmere og Kluddermikler paa Guds grønne Jord og ikke andet end Haan værd.

Vi skal selvfølgelig ikke lade os hidse op til Had mod Tyskerne som Folk. Men de lokaltyske Indpiskeres Usandheder og skrupelløse Midler, dem har vi Lov til at hade og sætte os til Modværge mod.

Som **H e r m a n W e s s e l** siger: »Hade Fejl, men ej Personer!«

Lad mig her indskyde en lille jysk Anekdote. Gamle Wolle ligger paa Dødslejet, og Præsten taler alvorligt til ham. Om han nu ogsaa har tilgivet sine Uvenner? »Jou«, Wolle har godt nok tilgivet dem allesammen, — »saa nær som ham, Kræn Iwersen«. Hvorfor dog ikke ham? Jo for Kræn har da snydt Wolle saa skammelig i Hestehandel, at det kan aldrig tilgives. — Præsten bliver ivrig; hvis Wolle ikke kan tilgive her, saa er al den anden Tilgivelse spildt. — Wolle ligger en Stund og tygger paa det. Omsider siger han, langsomt og stødvis: Jow, . . . a s k a tilgi ham, . . . det vil sej', hvis a dør. . . . men hvis a løwer, . . . s a a m a a d e b l y w w e d e g a m m e l!«

I disse Ord af den gamle Jyde er der en dyb Visdom. Wolle har følt Kræn Iwersens Handlemaade som noget saa principielt og usigelig nederdrægtigt, at det først kan tilgives i selve Dødens Stund.

Ligesaa nederdrægtigt, finder jeg, er de tyske Indpiskeres usande Annexionsstræv og Sjælekøb. Det fortjener ikke engang Tilgivelse i Dødens Stund. Vi bør hade det udover Døden. Og vor Ære bør forbyde os at lade os sætte til Vægs af Folk, der ikke undseer sig ved at ty til saa lave Midler.

Lad os give hinanden Haandslag paa det!

Jeg vil slutte med nogle Vers af Grundtvigs Varselsang fra 1853.

Dansken i sin lave Baad
stager gennem Sivet,
søger om de bedste Raad
for at bjerge Livet.
Er saa lidt opsat paa Kri',
at sit Hjemmetyskeri
knap den tør fordanske.

Lykken trods de trange Kaar
hjalp os et Par Tusindaar,
skærmer end de kække!

Ung endnu er din Forstand,
gammel er din Lykke.
Helst af den paa Svælgets Rand
vent et Mesterstykke.
Frels dit Liv, imens du kan;
allermindst i Tyskens Land
groer en Urt mod Døden.

Ingen Dansker er saa dum,
han jo maa det vide:
knap er Danskens Raaderum,
knap til hver en Side.
Men det mindste Himmerig
maa det største Helved sig
meget dog frabede!

NORDSLESVIGSKE SAGN

FRA SVEND GRUNDTVIGS SAMLING

TRYKT MED TILLADELSE FRA DANSK FOLKEMINDESAMLING

Nisserne under Kalvestien.

Om de Underjordiske, Nisser og Bjergfolk, er her ikke megen Tale blandt Almuen; imidlertid tror man dog paa deres Tilværelse, navnlig i Kæmpehøjene. En Gaardmand i Ladegaard havde i mange Aar Vanheld med sine Kalve; saasnart de kom i Kalvestien, blev de syge og døde. Manden søgte forgæves Raad, indtil Konen en Dag, da hun var ene hjemme, overraskedes af en lille Mandsling med en rød Hue paa Hovedet. Han fortalte hende, at han boede i Baasen under Kalvestien, og at han var Skyld i deres Kalves Død. Dersom Stien ikke blev flyttet, maatte han omsider flytte bort, da Urinen fra Kalvene generte ham meget. Konen fik Manden til at flytte Stien, og siden den Tid har de intet Uheld haft.

(Opt. af Lærer Beck 1857.)

Usynlighedshatten.

Min Oldemoder og de gamle Folk i Anderup i Stepping Sogn har fortalt, at i en Høj ved Byen var der en Gang Bjergfolk, og man saa tit, hvorledes de havde Tøj udhængt paa Gærdet for at tørres. Man forsøgte da tit at kaste et Stykke Staal over Gærdet, thi saa kunde man faa Tøjet, men det vilde aldrig lykkes. Nu var der saa mange Hyrdedrenge ved Bjerget, og de var nu altid saa arrige med at spytte paa Højen og kaste Skarn og alle Slags der oven paa, og saa var der en Dreng, som var saadan listelig, og han gik og lurede og var alle Tider saa stille, og han saa tit nogle Børn løbe ude ved Højen. Saa var der en Gang Bryllup i Anderup, han løb straks ved Bjerget, og saa løb de smaa Dreng og raabte om deres Hatte, og da de saa havde faaet dem og var vel borte, saa løb han ogsaa hen til Bjerget og raabte: »Mor, giv mig min Hat!« — »Aa, der er jo ingen flere, der er jo ingen andre end din Fars den gamle!« svarede hun. »Ja lad mig kun faa den!« sagde han, og da han havde faaet den, saa gik han ogsaa til Bryllup, og han gik slank ind, ingen kunde se ham, fordi han havde Hatten paa. Han fik sig nu noget at leve

af, og da han var færdig med sit, bar han igen Hatten op paa Bjerget, hvor den straks forsvandt, og saa drev han hjem med sit Kræ, og der vederfores ham ingen Ting før nogle Aar efter, da han var Dragon i Randers. Saa var hans Hest altid i saa god Stand og var flyttet hver Morgen og stod altid i det bedste Græs, hans Kammerater var næsten vrede paa ham derover, thi de kunde jo ikke forstaa, hvordan hans Hest altid var bedre end andres, — han gik og flyttede den om Natten, sagde de. Omsider vilde han da ogsaa selv have efterset, hvordan det gik til med den Hest, og han gik derfor ud paa Marken en Nat for at se efter, og der saa han, at saadan en lille en flyttede hans Hest. »Hvad har du der at gøre med min Hest?« raabte han. — »Ja, svarede ham den lille, han syntes, det var den ringeste Tjeneste, han kunde gøre ham, fordi han altid var saa god mod dem, medens de boede i Højen ved Anderup, og ikke gik og spyttede paa Bjerget som de andre Dreng, der var saa slemme, at de for deres Skyld maatte flytte derfra. De boede nu ved Randers, og det eneste gode, han kunde gøre ham, var at flytte hans Hest, den turde han herefter ikke bryde sig om, den skulde han nok passe.

(Opt. af Nis Callesen, meddelt af Inger Høgelund.)

Undervætters Bryllup.

Paa Grønnebæks Gaard i Genner var der i gamle Dage Undervætter, og de kom tit og laante Skeer og saadant noget ved Pigen, derfor kunde hun altid se dem, og saaledes saa hun tit megen Placer paa dem. En Gang havde de Bryllup, og som Folkene sad ved Middagsbordet, gik Optoget just igennem Køkkenet, og da var der en af dem, som slog Karlen Skeen af Haanden, Pigen tog da til at le. »Hvad! Ler du nu af det, Skeen falder fra mig?« sagde Karlen fortrydelig.

(Opt. af Nis Callesen.)

Undervætternes Bryllup.

En anden Gang kom der en lignende lille Mand ind i Køkkenet til en Pige og bad hende laane ham en Saks, en Kam og, jeg tror det tredje var en Skaal, og hvis hun vilde laane ham det, saa skulde hun faa Lov til at se en Brudeskare, thi der skulde staa et Bryllup ude i Loen. Pigen laante ham disse Ting, og hun saa nu ogsaa den samme Dag en hel Brudeskare at lutter smaa Puslinger ude i Loen. Hun havde taget nogle flere Folk med for at se det, men for dem var det usynligt. Den næste Dag laa de Ting, som Undervætten havde laant, igen paa deres Plads.

(Opt. af Nis Callesen.)

De Forenede Teglværker

Akts. ved Aarhus Akts.

Kontor: Parkallé 15,
Telf. 644. Aarhus. Telf. 6444.

Facadesten, Tagsten, Radial-
sten, glass. Tagsten
og Mursten.

Kgl. Hof Vinhandler
Kjær & Sommerfeldt
Gl. Mønt 4 - København K.
Vine og Cigarer

H. Rasmussen & Co.

Aktieselskab.
Frederiksgade 37-39. Telf 59.
Odense.
Jernstøberier.

Matthissen & Dittmann

(C. M. Hess' Fabriker Akts.,
Veile Støbegods)
Bredgade 20. Telf. C. 972
København K.

Svendborg Dampmølle

anbefaler sine forskellige for-
trinlige Melsorter. Specielt
„Navigator“ og „Saturn“

Væveskolen „Askovhus“

Indeh.: Paula Trock & HennyBaumann
Statsanerkendt teknisk Skole med 6 Maa-
neders Kursus, samt 2-årige Kursus for
Lærerinde- og Erhvervsuddannelse.
Forlang Prospekt. Tlf. Sønderborg Nr. 1003

Dampmøllen Viktoria

Aktieselskab
ODENSE

„DEGO“

Havregryn er
de sundeste

AKTIESELSKABET
Svendborg
Øxenbjerg Dampmølle
Svendborg.

Gummistøvler

Sønderjydske
Landmænds
Andels - Smørgsforening
Sønderborg.

ALSISK FRØAVL
Sønderborg Telf. 18
Alle første
Klasses Stammer.

Andelsselskabet
Odense
Eksportslagteri
ODENSE

Rødding Bank

Aktieselskab
RØDDING

Graasten Bank^{Als}

Kontortid 10—12 & 2—4
GRAASTEN

Snoghøj Gymnastik- hejskole Fredericia.

3 Maaneders Sommerskole.
5 — Vinterskole.
Skoleplan sendes.
Jørgine Abildgaard. Anna Krogh.

Reserveret
„Ipsø“

Askov Sløjdskeole
Vejen St. Telf. 17 Askov.
Skolen for Overgangsaldren.
Amtsunderst. skal søges inden 1. Juli.
Statsunderstøtt. søges indtil 15. Nov
Skema og Skoleplan sendes frit.
Kristine og Anders Nielsen

HANS DAU

Møbelsnedkeri — Antikviteter
Stilfuld Restaurering af gamle
Snedker- og Billedskærerarbejder
Ribe

Sønderjydske Frøforsyning

Aabenraa. Telf. 47.
Frøleveringerne er underkastet
Statsfrøkontrollens selvvirkende
Kontrol.
Alle 1ste Kl.s Stammer føres.

BRDR. DAHL

VESTERBROGADE 1
(Industribygningen)
KØBENHAVN K.
TELEFON 6585

Andels-Anstalten Tryg.

(Gensidigt Livsforsikringselskab)

Statsanerkendt. Præmiereserve ca. 37 Mill. Kroner Statskontrolleret.

Samlede Aktiver - 42 — —

Hovedkontor: Rosenørnsalle 1. København.

Tekniske Varer og Metaller
Sanitetsartikler. Oliefyr.

Adams Transport Co.

Transport- & Speditions-Aktieselskab
Grundlagt 1884

Transport Spedition
Flytning Opbevaring

København,
Danasvej 30

Aarhus,
Dyngarken 43

Ja - men

Jrmas

Kaffe

smager bedst

Erstatnings-
paa egne moderne Brønderier
Carl Scheepers, Kbhvn. (Etabl. 1895)
Egen Import

ANDELS-PENSIONSFØRENINGEN

(gensidigt Pensionsforsikringsselskab)

Telf. Central 2728

Rosenhørnsallé 1. Kbhvn. V.

+

Kollektive Pensionsforsikringer**Varelotteriet**

byder sine Spillere de største
Gevinstchancer og støtter
Dansk Haandværk og Industri
samt velgørende Institutioner.

Aarlig 228000 Gevinster

Spil og vind!

**NEW DEPARTURE
FRIHJULSNAV**

Fineste Kvalitet - - Enestaaende Bremseevne

Wilh. Jørgensens Tobakshandel,

Østergade 61, København K.

Telf. 672 og 10674.

Filial: Frederiksborggade 41, Telf. 10672.

.. Vesterbrogade 15, Telf. 10629

.. Frederiksberggade 36, Telf. 8651

Generalrepræsentant for de verdenskendte

Piber

Største Udvalg i Cigarer, Cigaretter og Tobakker.

AARHUUS PRIVATBANKHovedkontoret,
Aarhus.Kjøbenhavn,
Nygade 1.

Udfører almindelige Bankforretninger.

Reserver 17 Millioner.

A/S Gasaccumulator
Uplandsgade 16 Telf. 5060
København S.

**Københavns Metalstøberi
& mekanisk Værksted**
(Knud Heckscher)
Wilkensvej 8. Telf. 10705
København F.

Andreasen & Henningsen
Ingeniører.
Dyrkøb 3, Telf. 8646.
København K.

A. Th. Andersen-Høyer
Vin en gros

Rosengaarden 12
København K.

Telefoner

9331**12204****3931**